

bis, sed & aliorum civium fuisse, quam hodie sunt apud nos Consiliarii primi Principum Germaniæ mediæ conditionis, hoc est non adeo potentum. Contra servi mercenarii viles sunt & ad vilia ministeria adhibentur, parum differentes a vilissimis ex plebe, qui per dies operas suas locant. Nisi dicere velis, eandem hac parte esse rationem famulorum quæ mancipiorum erat, cum famuli Principum & Magnatum non sint a classe famulorum eximendi, etsi non omnes nomine famulorum sed dominorum appellentur.

Neque in libertate actionum.

§. XXIX. Denique nec in libero exercitio actionum differentia est quærenda, ac si mancipia ita sint sub potestate dominorum, ut plane nihil quo velint, agere liceat, famuli contra liberius possint de actionibus suis disponere. Non ista libertas utrobique variat, prout dominum quis nactus est benignum vel durum. Possunt famuli jugum intolerabile dominorum pati. Possunt mancipia sæpe majori libertate gaudere indultu dominorum, quam nec multi homines liberi affectare possunt, etiamsi nullus dominus id impediatur.

Sed in sola proprietate & quod mancipia rebus accenseantur.

§. XXX. Nulla ergo remanet differentia, quam quod mancipia seu servi proprie dicti, quorsum adeo iterum refero etiam qui se vendiderunt dominis, sint in proprietate, famuli non sint: hoc est quod servi non possint me invito exire ex servitio, domini vero possunt eos etiam invitos transferre in potestatem aliorum, cum famuli & mercenarii finito locationis tempore domino etiam invito abeant, & Dominus mercedem iis solvere cogatur, nec debeat etiam ipsos ante finitum tempus invitos dimittere, multo minus aliis dominis tradere. Paucis: mercenarii ut personæ considerantur seu ut cives, servi in civitatibus non ad personas pertinent, sed ad res. Unde famuli sub imperio sunt, servi sub dominio. Neque hæc differentia Romanis peculiaris est, sed moribus aliarum genitum etiam conformis. Et nescio, cur id immane videatur illustri Pufendorffio, quod servi rebus accenseantur, & quod eodem modo de servo quis dicat, hic meus est, ac de jumento hoc meum est. Etsi enim non negemus, dominum semper recordari debere, servum esse hominem, omnibus juribus humanitatis capacem, debet tamen etiam misereri jumentorum. Etsi pec-